

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 722/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen vankien oikeudesta kirjastopalveluihin ja vankilakirjastotoiminnan kehittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Anna Kontulan /vas. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 722/2021 vp:

Miten opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo huolehtia siitä, että vangeilla on samat sivistykselliset oikeudet yleisistä kirjastoista annetussa laissa säädettyihin palveluihin kuin muillakin kansalaisilla ja

aikooko opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa vastattavakseen vankien kirjastotoiminnan koordinoinnin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ministeriöiden toimialasta ja päätösvallasta säädetään valtioneuvoston ohjesäännössä (262/2003). Asiat jakautuvat ministeriöiden toimialueille niin kuin ohjesäännön 3 luvussa säädetään. Asian käsittelee se ministeriö, jonka toimialaan se pääosaltaan kuuluu. Ohjesäännön mukaan oikeusministeriön toimialaan kuuluu muun muassa rikosseuraamukset. Vankien oikeudesta saada kirjastopalveluja onkin säädetty oikeusministeriön toimialaan kuuluvassa vankeuslaissa (767/2005). Kyseisen lain mukaan vankilan kirjaston on toimittava yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa ja sen toiminnan tulee vastata yleisten kirjastojen toimintaperiaatteita.

Valtioneuvoston ohjesäännön mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluu muun muassa arkisto- ja yleinen kirjastotoimi. Yleisistä kirjastoista ja niiden toiminnasta sekä toiminnan paikallisesta, alueellisesta ja valtakunnallisesta edistämisestä, kirjastojen yhteistyöstä ja valtionrahoituksesta säädetään yleisistä kirjastoista annetussa laissa (1492/2016). Yleisillä kirjastoilla tarkoitetaan kunnan järjestämää kaikille väestöryhmille tarkoitettua kunnan kirjastolaitosta. Lain 4 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa tällaisia kirjastoja koskevasta valtakunnallisesta kirjastopolitiikasta ja sen kehittämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuosina 2018–2021 myöntänyt rahoitusta alueellista kehittämis-tehtävää hoitaville yleisille kirjastoille asiantuntija-avun antamiseksi suljetuille vankiloille. Vankilakirjastotoiminta ei sisälly alueellista kehittämis-tehtävää hoitavien kirjastojen lakisääteisiin

tehtäviin, vaan kyseisen toiminnan kehittämisen tukeminen on perustunut yleisten kirjastojen vapaaehtoisuuteen ja haluun edistää vankien yhdenvertaisia mahdollisuuksia tietoon, sivistykseen ja oppimiseen.

Suomen perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Hallinnon lainalaisuus tarkoittaa, että kaikessa viranomaistoiminnassa on noudatettava voimassa olevia toimivaltasäännöksiä. Sekä perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä, että oikeuskanslerinviraston ratkaisukäytännössä, on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisen toimivalta tulee yksiselitteisesti tai muutoin riittävän täsmällisesti määritellä laissa (PeVL 51/2006 vp, OKV/681/1/2008).

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimialoineen vastaa lähtökohtaisesti yhteiskunnan sivistysperustasta. Hallinnon lainalaisuusperiaatteen johdosta ministeriön toimiala ei kuitenkaan perusta ministeriölle automaattisesti toimivaltaa sivistyksen alalla, vaan toimivallasta on aina säädettävä erikseen.

Edellä todetun perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö ei voi ottaa vastatakseen vankien kirjastotoiminnan koordinoitua, koska siihen ei ole lakiin perustuvaa toimivaltasäännöstä. Ministeriö on ehdottanut, että vankilat ostaisivat vankilan kirjastotoiminnan järjestämisessä tarvitsemansa asiantuntija-avun kunnan yleiseltä kirjastolta. Näin on toimittu esimerkiksi Vaasassa.

Helsingissä 10.1.2022

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen